

Remissvar SOU 2025:92, En kulturkanon för Sverige

Inledning

Jokkmokks kommun har tagit del av betänkandet *En kulturkanon för Sverige (SOU 2025:92)* och lämnar härmed följande yttrande.

Kommentarer till specifika delar av remissen

Avsnitt 6.2.2 En ny stiftelse bildas

Jokkmokks kommun har tagit del av utredningens förslag om att bilda en ny stiftelse bildas för att förvalta, tillgängliggöra och främja Sveriges kulturkanon samt att 150 miljoner kronor avskiljs från Allmänna arvsfonden för detta ändamål. Jokkmokks kommun ser detta som problematiskt. Allmänna arvsfonden fyller i dag en central funktion som möjliggörare för civilsamhällets insatser för barn, unga, äldre och personer med funktionsnedsättning. För många föreningar och organisationer i Jokkmokks kommun är Arvsfonden en avgörande finansieringskälla för lokaler, investeringar och utvecklingsprojekt, ofta i nära samverkan med kommunen.

Ett uttag av medel ur Allmänna arvsfonden riskerar att minska fondens avkastning och därmed de resurser som årligen kan delas ut till ideella projekt. För Jokkmokks kommun innebär detta en påtaglig risk för att kostnader som i dag täcks av Allmänna arvsfonden i stället vältras över på kommunen. Detta skulle ytterligare belasta en kommun som redan har en ansträngd ekonomi och begränsade möjligheter att kompensera för bortfall av extern finansiering. Jokkmokks kommun anser därför att finansiering av en ny stiftelse för kulturkanonen inte bör ske genom medel från Allmänna arvsfonden, då detta riskerar att få negativa konsekvenser för innovationer och utveckling inom kultur- och fritidsområdet på lokal nivå.

Avsnitt 6.2.6 Tillgängliggörande av kanon genom folkbildningen

När det gäller utredningens förslag om att tillgängliggöra kulturkanonen genom folkbildningen ser Jokkmokks kommun positivt på att studieförbund och folkhögskolor lyfts fram som viktiga aktörer för bildning, delaktighet och inkludering. Samtidigt konstaterar kommunen att utredningen inte redovisar hur detta arbete ska finansieras. Folkbildningens aktörer har under senare år drabbats av betydande nedskärningar, främst till följd av minskade statsbidrag. I glesbygdskommuner som Jokkmokk har detta lett till minskad verksamhet och sämre geografisk täckning.

Om folkbildningen ska ges ett uppdrag att arbeta med kulturkanonen krävs tillkommande och öronmärkta medel. Utan sådan finansiering finns en tydlig risk att arbetet med kulturkanonen ställs mot annan viktig verksamhet inom folkbildningen, särskilt sådant arbete som riktar sig till grupper med begränsad tillgång till kultur. Jokkmokks kommun anser därför att särskilda medel bör avsättas för att möjliggöra folkbildningens medverkan i arbetet med kulturkanonen.

Avsnitt 6.2.7 Utvärdering och revidering för att hålla kulturkanonen relevant över tid

Utredningen föreslår att stiftelsen ska ansvara för utvärdering och eventuell revidering av kulturkanonen, med en första översyn efter tio år. Jokkmokks kommun delar uppfattningen att en kulturkanon måste vara föränderlig för att behålla relevans över tid. Samtidigt bedömer kommunen att förslaget är otillräckligt i förhållande till ambitionen att spegla samhällsutveckling och förändrade värderingar.

Ett av kriterierna för urvalet är att verken ska vara minst 50 år gamla, vilket innebär att många avgörande samhällsförändringar och kulturuttryck från de senaste decennierna inte kan omfattas. För Jokkmokks kommun, där samisk kultur och urfolksperspektiv är centrala och där viktiga rättighets- och samhällsförändringar skett relativt sent, är detta särskilt problematiskt.

Kommunen anser att en första revidering efter tio år är rimlig, men att efterföljande översyner bör ske med kortare intervall, exempelvis vart femte år, för att säkerställa aktualitet och relevans.

Revideringsarbetet bör finansieras med särskilda medel och inte belasta befintliga kulturanslag.

Avsnitt 6.3 Interimslösningar för att tillgängliggöra Sveriges kulturkanon

Utredningen föreslår interimslösningar för att tillgängliggöra kulturkanonen i väntan på att stiftelsen bildas, bland annat genom stimulansbidrag till regionala kultur- och kulturarvsaktörer. Jokkmokks kommun ser stora risker med att dessa insatser föreslås finansieras genom omprioriteringar inom statens kulturbudget.

Den statliga kulturbudgeten har under lång tid minskat som andel av statsbudgeten, vilket lett till att kommuner och regioner i många fall tvingats kompensera för bortfall av statligt stöd. Ytterligare omfördelningar riskerar att försvaga grunduppgifterna för regionala och kommunala kulturverksamheter. För Jokkmokks kommun, som är beroende av stabil statlig finansiering för att upprätthålla kulturverksamhet med god kvalitet och tillgänglighet, är detta särskilt bekymmersamt.

Kommunen vill även framhålla att kunskapsproduktion och kulturförmedling redan i dag bedrivs inom kommunala och regionala verksamheter i glesbygd, med stark lokal förankring och god kännedom om platsens historia, språk och levande kulturuttryck. I vilken mån arbete med regionala eller lokala kanonprojekt är ändamålsenligt bör därför avgöras av respektive huvudman och inte styras av en statlig stiftelse.

Avsnitt 7.2 Övriga konsekvenser

Utredningen bedömer att en nationell kulturkanon kan bidra till regional utveckling, destinationsutveckling och stärkt kulturturism. Jokkmokks kommun delar inte denna bedömning.

I kommunen finns redan i dag aktörer som framgångsrikt arbetar med kulturarv, samtida kultur och besöksnäring.

Kommunen ser inte att en nationell kulturkanon i sig skulle stärka dessa insatser i någon avgörande utsträckning. I stället bedöms lokal förankring, långsiktigt stöd och självständiga kulturinitiativ vara betydligt viktigare faktorer för en hållbar kulturell och regional utveckling, särskilt i glesbygdskommuner med stora geografiska avstånd och begränsade resurser.

Avslutande slutsats

Jokkmokks kommun **avstyrker** förslagen avseende finansiering genom omfördelning av befintliga kulturmedel och uttag från Allmänna arvsfonden. De riskerar att få negativa och oproportionerliga konsekvenser för glesbygdskommuner som Jokkmokk. Vidare innebär förslagen krav på samverkan och genomförande utan tillräcklig resursförstärkning, vilket riskerar att försvaga redan ansträngda kommunala och regionala kulturverksamheter.

Jokkmokks kommun vill därutöver lyfta en principiell invändning mot själva ansatsen med en nationell kulturkanon. Kommunen ser en risk för att en kulturkanon kan bidra till att befästa en berättelse om svensk kultur som i praktiken utgår från ett majoritetsperspektiv och därmed inte är representativ för landets historiska och samtida mångfald.

Ett sådant normerande majoritetsperspektiv bedöms inte gagna vare sig minoriteter, urfolk eller majoritetssamhället, utan riskerar i stället att förenkla komplexa kulturhistoriska sammanhang och minska utrymmet för mångfald och dialog. För Jokkmokks kommun där samisk kultur och urfolksperspektiv är centrala, och frågor om relationen till svenska staten, historisk försvenskning och pågående erkännande- och upprättelsearbete är högst relevanta, är detta särskilt problematiskt.

Kommunen bedömer vidare att en statligt initierad och förvaltd kulturkanon riskerar att försvaga armlängdsprincipen genom att staten, direkt eller indirekt, ges inflytande över vilka kulturuttryck som tillskrivs särskild legitimitet och normerande betydelse.

Det finns därmed en risk för att kulturkanonen används för att styra kulturuppfattningar och innehåll, snarare än att främja måluppfyllelsen av de nationella kulturpolitiska målen om yttrandefrihet, mångfald och konstnärlig frihet.

Jokkmokks kommun anser att nationella kulturpolitiska initiativ som syftar till ökad tillgänglighet och delaktighet i hela landet måste bygga på särskild och långsiktig finansiering, lokal förankring och tydlig hänsyn till glesbygdens strukturella förutsättningar för att vara ändamålsenliga och hållbara.

Jokkmokks Kommun

Henrik Blind
Kommunalråd tillika ordförande kultur- och fritidsnämnden

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför underskrift.

